

נציבות הביקורת על הפרקליטות - אופיה ומהותה

נציבות הביקורת על הפרקליטות פתוחה לפניות הציבור ומקיימת ביקורת שוטפת על כלל גופי התביעה המונה כיום כ-2,900 פרקליטים בשירות המדינה. הנציבות פרסמה לאחרונה דו"ח על הפרקליטות שבו פורטו קשריה עם המכון לרפואה משפטית. כמו כן נטען בדו"ח כי הפרקליטות לא מסרה מידע וחומר חקירה לסנגורים, מה שהשפיע על הנאשמים במהלך משפטם. חלק מהגורמים במערכת המשפט סבורים כי זהו דו"ח חמור, בעוד אחרים סבורים שהוא מרוכך, יחסית לטייטה שכתבה הנציבה הקודמת, השופטת הילה גרסטל. ההבדל בין הטייטה שכתבה גרסטל לבין הדו"ח הסופי שכתב השופט בדימוס דוד רוזן, טמון בכך שגרסטל ציינה כי הפרקליטות מעורבת בעריכה של חוות דעת של מומחי המכון בשבעה מקרים. הדו"ח הסופי שלל מעורבות של הפרקליטות בשינוי חוות הדעת ונוסף על כך ציין כי מדובר בבעיות בארבעה מקרים ולא שבעה. לעומת זאת החמיר רוזן בסעיפים אחרים. עו"ד אסף דוק יסביר במאמר להלן מהי נציבות הביקורת על מערך התביעה ומייצגי המדינה בערכאות וכיצד מתבררים התלונות המוגשות לה וכך מה משמעות הדו"חות המתפרסמים על-ידה.

מהי נציבות הביקורת על הפרקליטות

בשנת 2014 חנכו שרת המשפטים לבני והיועץ המשפטי לממשלה ויינשטיין את גוף **נציבות הביקורת על מערך התביעה ומייצגי המדינה בערכאות (נבת"ם)** והשופטת בדימוס הילה גרסטל מונתה לעמוד בראשו. המטרה הייתה להחזיר את אמון הציבור במערכת האכיפה.

הקמת גוף הביקורת החדש לוותה בהתנגדות ומאבקים על הגדרתו ותחומי אחריותו. הגופים החלוקים בדעתם היו היועץ המשפטי, משרד המשפטים ופרקליטות המדינה. הכנסת איימה לחוקק חוק להקמת גוף הפיקוח על הפרקליטות בלי לתאם זאת עם משרד המשפטים, וכתוצאה מכך החלו הגופים השונים לשתף פעולה וגוף הפיקוח הוקם.

בעת הקמתו ציין ויינשטיין כי "מתחילת כהונתי סברתי שגוף ביקורת על מערך התביעה הוא הכרח המציאות". אף לבני שיבחה את הקמת גוף הביקורת וציינה כי "מערכת אכיפת החוק והמשפט היא הבסיס לדמוקרטיה". לטענתה הגוף לא הוקם בגלל היעדר אמון בפרקליטות ובגופי התביעה, אלא כי אמון הציבור הכרחי כדי שמערכות אלה יוכלו לפעול. לשם כך עליהם להיות נתונים תחת ביקורת ולהיות פתוחים לפניות הציבור.

נציבות הביקורת על הפרקליטות פתוחה לפניות הציבור ומקיימת ביקורת שוטפת על כלל גופי התביעה המונה כיום כ-2,900 פרקליטים בשירות המדינה, כולל ייצוג המדינה בהליכים אזרחיים ומנהליים בערכאות השונות. נציבות הביקורת עוסקת בבדיקה יזומה ושיטתית של מערך התביעה וייצוג המדינה בהיבטים כגון אחידות ביישום נהלים ומדיניות, שקיפות תהליכי עבודה, ניהול תקין, אתיקה מקצועית ויעילות, בירור תלונות מהציבור ועוד. כמובן שביקורת זו לא כוללת התערבות בעצמאות שיקול הדעת של גופים אלה. כתוצאה מהבדיקות השוטפות מגישה הנציבות דוחות שנתיים ודוחות מפולחים לפי נושא, מצביעה על ליקויים ועל הדרך לתקנם.

הנציבות כוללת שני אגפים עיקריים:

□ **אגף ביקורת** - שתפקידו לבצע ביקורת מערכתית, יזומה ושיטתית על התנהלות הגופים המבוקרים, תוך

איתור כשלים וצווארי בקבוק מערכתיים ותוך הצעת תהליכי שיפור ופיתוח הן ברמות היחידתית והמערכתית. במסגרת זו, אחראית נב"ם על בחינת היבטים של ניהול תקין, אחדות ביישום נהלים ומדיניות, שקיפות תהליכי עבודה, אתיקה מקצועית ויעילות, יחד עם שמירה על עצמאות שיקול הדעת המשפטי של הגופים המבוקרים בניהול ההליכים המשפטיים.

□ **אגף תלונות פרטניות** - שתפקידו לברר תלונות פרטניות שהוגשו אליו לגבי הגופים המבוקרים. האגף יטפל בתלונות ופניות שביוזמת הנציבות, שר המשפטים או היועץ המשפטי לממשלה, או תלונה של כל אדם הרואה עצמו נפגע בשל התנהגותו של פרקליט או תובע.

כיצד מגישים תלונה לנציבות הביקורת על הפרקליטות

- יש להגיש תלונה בכתב, בציון שמו וכתובתו של המתלונן, מספר תעודת הזהות שלו בצירוף מספר טלפון.
- במידה והתלונה מוגשת באמצעות אדם אחר שאינו המתלונן יש לצרף יפוי כוח מהמתלונן להגשת התלונה.
- תלונה המוגשת בעילום שם לא תתברר, אלא אם כן תסבור הנציבה שזהות המתלונן אינה נדרשת לצורך בירורה.
- תלונה לנציבות תוגש נגד נילון בודד בלבד, אף אם מדובר באותה פרשה. במידה והמתלונן מעוניין להגיש תלונות על יותר מנילון אחד עליו להגיש תלונות נפרדות.
- יש לצרף לתלונה את העתקי המסמכים הדרושים לצורך בירורה, כגון: העתקים של פניות המתלונן לגוף הנילון, תשובות שהתקבלו, החלטות בנושא וכדומה.

באילו מקרים לא תתברר התלונה?

- במצב בו התלונה אינה מופנית כלפי אחד מהגופים המבוקרים על פי [חוק נציבות תלונות הציבור על מייצגי המדינה בערכאות, תשע"ו-2016](#).
- במצב בו התלונה קנטרנית או טורדנית או עוסקת בזוטי דברים.
- במצב בו עניינה של התלונה בהפעלת שיקול הדעת המשפטי.
- במצב בו התלונה בעניין הניתן לערעור או ערר על פי דין.
- במצב בו עניינה של התלונה בהחלטת היועץ המשפטי לממשלה כראש התביעה הכללית.
- במצב בו התלונה עוסקת בעניין התלוי ועומד בדיון בבית משפט או בית דין.
- במצב בו התלונה עוסקת בעניין שלגביו מתקיימת באותה עת חקירת משטרה.
- במצב בו התלונה הוגשה בעילום שם.
- במצב בו התלונה מופנית לנציבות לידיעה בלבד.

הליך בירור התלונה בנציבות

- לאחר שהתלונה מוגשת, פותחת היחידה בנציבות בבירור. התלונה תמוספר ותתיק בתיק מתאים.
- לאחר מכן שולחת הנציבות למתלונן אישור על קבלת המכתב במכתב.
- הנציבות מחליטה להיכן תועבר התלונה במסגרת הגורמים השונים במטפלים בפניות אלה.
- הגורם שנבחר יפנה לגורמים הרלבנטיים, יאסוף את כל החומר וימליץ לנציב הביקורת על הפרקליטות מה ניתן לעשות כדי לטפל בתלונה.
- לאחר שנפלה החלטה, תישלח ההחלטה למתלונן ולגורם שעליו הוא מתלונן. ההחלטה אף תישלח לממונים בכירים ורלבנטיים באותו גוף, בהתאם לנסיבות.

□ אם המתלונן חזר בו או לא משתף פעולה, אם הנושא שעליו התלונן הסתדר ואם קיימת עילה המצדיקה לא לפתוח בבירור – רשאית הנציבות להפסיק את מהלך בירור התלונה.

□ הנציבות אינה כפופה להוראות בסדר דין או דיני ראיות והיא מוסמכת לברר את התלונות בדרך שתבחר. היא יכולה לברר עם כל אדם אם יש בכך תועלת ואף לדרוש מאנשים להעביר אליה מסמכים ולהשיב על שאלות, אם בכך ניתן לסייע לבירור.

תוצאות בירור התלונה

□ במידה והתלונה נמצאה מוצדקת על ידי הליך הבירור בנציבות, היא תעדכן את המתלונן, את הגורם שעליו התלונן ולכל מכותב אחר.

□ הנציבות רשאית לצרף להחלטה המלצה מעשית לשינוי ויכולה אף להצביע בפני הגורם שעליו התלוננו על ההכרח לתקן את שדרוש תיקון.

□ במידה והתלונה לא נמצאה מוצדקת במהלך הליך הבירור, תודיע על כך הנציבות למתלונן, לגורם שעליו התלונן ולכל מכותב אחר.

דו"ח הנציבות - מאי 2017

בדו"ח שפורסם בחודש מאי 2017 קובע נציב הביקורת דוד רוזן כי פרקליטים לחצו לשינוי חוות דעת רפואית מטעם המכון לרפואה משפטית, הסתירו מידע מהסנגוריה ואף שיקרו.

הגרסה הקודמת שכתבה הילה גרסטל עמדה בלב דיון סוער. בעקבותיה עתרו 11 פרקליטים לבג"ץ ודרשו שלא לפרסם אותו, כי נטען שהם התערבו בחוות דעת שונות מטעם המכון לרפואה משפטית. בעקבות עתירתם פרשה גרסטל מהמשך כתיבת הדו"ח ורוזן, שהחליף אותה, המשיך בעבודה. אמנם את חלק ממסקנות הדו"ח הוא ריכך אך בחלק אחר הוא החמיר אף יותר. גורמים בפרקליטות אמנם מתגאים בעובדה שבדו"ח הנוכחי לא הוכח הקשר הבעייתי בינם לבין המכון לרפואה משפטית אולם בפועל קיימים ליקויים שהדרך לתקנם ארוכה.

להלן דוגמאות לליקויים שעלו בדו"ח.

שינויים בחוות דעת מטעם המכון לרפואה משפטית

אחת הטענות שעלו בדו"ח היא כי התבצעו שינויים בחוות דעת של המכון לרפואה משפטית ללא הסבר. בכל המקרים מדובר ברופא מסוים, ד"ר קונסטנטין זייצב, ששינה חוות דעת לטובת הפרקליטות, גם בתיקים מפורסמים כגון תיק זדורוב. להלן דוגמאות אחדות לשינויים שביצע זייצב בחוות דעתו:

□ **דוגמה א'** - משפט שבו הואשם אדם בדריסתה למוות של הולכת רגל. לטענתו היא התפרצה לכביש מימין לשמאל אולם זייצב שינה את הטיעונים כאילו התפרצה משמאל לימין, כפי שטענה התביעה.

□ **דוגמה ב'** - זייצב שינה את דעתו על מידת סכין ששימשה במקרה של תקיפה. חוות הדעת הראשונה גרסה כי להב הסכין קצר יחסית ללהב שגרמה את פצעי הקורבן. לאחר מכן שונתה חוות הדעת כי להב הסכין אולי מתאימה לפצעי הדקירה.

יצוין כי חוות דעתם של רופאי המכון לרפואה משפטית משמשים כראייה מרכזית בהליכים משפטיים שונים. הם יכולים אף לקבוע את גורל הנאשמים לזיכוי או הרשעה. במקרה זה חלק מרופאי המכון כלל לא שיתפו פעולה עם מהלך החקירה ולא הסבירו שינויים שונים שהתבצעו בחוות הדעת.

רוזן ממליץ לשר הבריאות לבצע בדיקה מקיפה של המקרים שנבדקו ושבהם התבצע שינוי בחוות הדעת של המכון לרפואה משפטית. עם זאת, גורמים במשרד הבריאות סירבו להגיב בשעה זו ושר הבריאות ליצמן אף לא מסר תשובה עניינית על המשך העסקתו של זייצב במכון לרפואה משפטית.

הסתרת מידע על-ידי הפרקליטות

טענה נוספת שעלתה בדוח מטפלת בפרשה שבה הפרקליטות העלימה ראיות שיכולות היו לזכות את הנאשם. מדובר על מקרה שבו טענה אישה כי בעלה תקף אותה, אך סנגורו טען כי מדובר בפציעה עצמית. טענת הפרקליטה הייתה כי לא ניתן לקבל את גרסתו, לאור זאת שהמומחים טוענים שאלה הם פצעי תקיפה. עם זאת, עלה כי קודם לכן נפגשה הפרקליטה עם מומחי המכון לרפואה משפטית והם בהחלט העלו סברה כי ייתכן ומדובר בפציעה עצמית, פרט שהוסתר מידי ההגנה.

הדוח מעלה כי פרקליט בכיר יותר הורה לפרקליטה למחוק את פגישתה עם מומחי המכון לרפואה משפטית. בדרך זו הצביעו נתוני הפציעה בבירור כי מדובר בהגנה בפני תקיפה וכתוצאה מכך ישב הנאשם במעצר חודשים ארוכים. משרד המשפטים מסר כי המקרה נבחן לעומק וירוענו הנהלים על העברת חומרים להגנה. נקבע כי לא הייתה הסתרה מכוונת וכי בסופו של דבר הנאשם זוכה.

מקרים אלה ואחרים מוכיחים כי נציבות הביקורת על הפרקליטות הוא גוף הכרחי לתקינות החוק וכי הוא מאפשר שקיפות, ביקורת וניהול תקין.

אמצעי ההתקשרות עם נציבות הביקורת על הפרקליטות

☐ טלפון: 03-5112777

☐ פקס: 02-6467928

כתובת למשלוח דואר:

ת.ד. 29216

תל אביב, 6129102

דוא"ל: nabtam@justice.gov.il

ליווי וייצוג משפטי בפנייה לנציבות הביקורת על מערך התביעה

במידה והנך זקוק לליווי וייצוג משפטי מול נציבות הביקורת על מערך התביעה ומייצגי המדינה בערכאות, באפשרותך ליצור עימנו קשר בטלפון **052-6885006** או באמצעות [הטופס המקוון באתר](#), ונשמח לסייע ולהציע לך מענה ופתרונות מקצועיים בהתאמה אישית. הפניה אינה כרוכה בהתחייבות כל שהיא מצדך. סודיות מלאה מובטחת.

{*:fast_contact}